

Α ΕΙΣΗΓΗΣΗ**ΘΕΜΑ: Η ΑΜΑΡΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ
ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΜΕΘΟΔΙΟΣ ΚΡΗΤΙΚΟΣ,
ΙΕΡΟΚΗΡΥΞ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

Σεβασμιώτατοι Άγιοι αρχιερείς,

Σεβαστοί Πατέρες και

Ελλογιμώτατοι κύριοι Καθηγηταί,

Με πολύ σεβασμό και χαρά βρίσκομαι ενώπιόν σας. Και ευχαριστώ την υπό τον Σεβασμιώτατον Μητροπολίτη Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Ευστάθιο Ειδική Συνοδική Επιτροπή επί Ειδικών Ποιμαντικών Θεμάτων και Καταστάσεων, που μου έδωσε αυτή την ευκαιρία και την χαρά. Και ζητώντας τις ευχές όλων σας εισέρχομαι στο θέμα: η αμαρτία και οι ψυχικές διαταραχές.

Το ζήτημα των ψυχικών διαταραχών είναι χωρίς αμφιβολία ένα από τα σημαντικότερα της εποχής μας, βασανιστικό για μεγάλο μέρος των συνανθρώπων μας, ανησυχητικό για το μέλλον των κοινωνιών μας και ιδιαίτερα των λεγομένων πολιτισμένων. Ξεφυλλίζοντας ένα φάκελο με σχετικά αποκόμματα εφημερίδων των τελευταίων ετών, ανέγνωσα τίτλους, τους οποίους αντιγράφω και μεταφέρω εδώ ενδεικτικά. «Οι νέες αρρώστιες της ψυχής», «Ένας κόσμος με ψυχικά νοσήματα», «Τι σημαίνει κατάθλιψη», «6456 φοβίες βασανίζουν τον άνθρωπο», «Κατάθλιψη από εργασία», «Ψυχικά ασθενής ο Έλληνας άνεργος», «Το

στρες χτυπάει τους έξυπνους», «Παιδιά στην μυλόπετρα του άγχους», «Η συνταγή για να βρούμε την ευτυχία», «Το στρες και πως μπορείτε να το νικήσετε», «Ο θυμός βλάπτει σοβαρά την υγεία» και άλλα. Καταστάσεις άγχους, φοβικές διαταραχές ψυχαναγκασμοί, διαταραχές προσωπικότητας και διαστροφές, ψυχικές παθήσεις, που απορρέουν από σωματικές ασθένειες, διαταραχές της ορέξεως, (ψυχογενής ανορεξία ή βουλιμία), κατάθλιψη, μανιοκατάθλιψη, σχιζοφρένεια και άλλες. Και επιπλέον διαταραχές, που σχετίζονται με την ηλικία, παραδείγματος χάριν την εφηβική ή την γεροντική, διαταραχές που σχετίζονται με την χρήση τοξικών ουσιών, αλκοόλ ή ναρκωτικών και άλλες είναι οι κυριότερες, από τις ψυχικές διαταραχές, που ταλανίζουν τους ανθρώπους των κοινωνιών μας.

Μεγάλα και εναγώνια τα ερωτήματα που προκύπτουν από την συνειδητοποίηση του προβλήματος, «τι είναι και που οφείλονται τελικά οι ψυχικές διαταραχές;». Μπορούν να αντιμετωπισθούν;

Υπάρχει λύση; Ποιος μπορεί να βοηθήσει ή μάλλον να λυτρώσει το βασανιζόμενο από τα ψυχολογικά προβλήματα άνθρωπο της εποχής μας και να του χαρίσει την πολυπόθητη ψυχική υγεία και εσωτερική γαλήνη; Είναι οι ψυχικές διαταραχές νοσήματα, που αντιμετωπίζονται και θεραπεύονται ιατρικά (με φάρμακα, ψυχοφάρμακα κ.λ.π.) ή

άλλες ψυχολογικές μεθόδους (Ψυχοθεραπεία ή ψυχανάλυση); Είναι αντανακλάσεις της προσωπικής ιστορίας των βιωμάτων ή των τραυματικών εμπειριών του πάσχοντος; Είναι αποκυήματα των κοινωνικο – πολιτιστικών συνθηκών του περιβάλλοντος , στο οποίο εκτυλίσσεται η ζωή του ανθρώπου; Είναι αντιδράσεις ευαίσθητων ατόμων προς τις σαθρές απάνθρωπες δομές της κοινωνίας; Είναι ένας άλλος τρόπος , γιατί κι αυτή η θεωρία υπάρχει , κατανόησης της αδυσώπητης πραγματικότητας στην οποία ζεί ο άνθρωπος , ρεαλιστικός και φιλοσοφημένος; Το βέβαιο είναι ότι οριστική και τελική απάντηση δεν έχει δοθεί τουλάχιστον από την πλευρά της Επιστήμης. Ο Καθηγητής της Ψυχιατρικής Στεφανής στο βιβλίο του «Θέματα Ψυχιατρικής» γράφει :

«Πολλών ψυχικών παθήσεων αγνοούμε την αιτιολογία. Και για όσες βάσιμα πιθανολογούμε την ύπαρξη βιολογικών παραγόντων , κατά κανόνα δεν πρόκειται για ένα ειδικό , αλλά για πλέγμα αλληλοεξαρτημένων παραγόντων , με κυριότερους την γενετική προικοδότηση την προσωπικότητα , τις ειδικές εμπειρίες ζωής , το κοινωνικό – πολιτισμικό περιβάλλον του ατόμου». (Κ. Στεφανή «Θέματα Ψυχιατρικής» Αθήνα 1991 σελ. 9)

Ο ίδιος Καθηγητής σε άλλο σημείο του βιβλίου του γράφει , ότι :

«Οι αρχικές υπέρμετρες προσδοκίες , ότι τα ψυχοφάρμακα θα θεράπευαν την ψυχική διαταραχή , όπως τα αντιβιοτικά τις λοιμώξεις διαψεύστηκαν. Για την μεγάλη μάζα των ασθενών δεν έφεραν ποτέ την ίαση , αλλά μόνο μια κατά το μάλλον ήττον σημαντική βελτίωση ή αναστολή των συμπτωμάτων. Από την άλλη πλευρά , την πλευρά της ψυχοθεραπείας , που αναπτύχθηκαν και χρησιμοποιούνται στηριγμένες πάνω σε διάφορες αντιλήψεις , ιδέες και συστήματα αξιών συχνά αλληλοσυγκρουομένων και αλληλοαναιρεμένων αποδεικνύει και φανερώνει , ότι ο τρόπος αυτός αντιμετώπισεως βρίσκεται ακόμη τουλάχιστον στο στάδιο του πειραματισμού».

Η μεγάλη εν τέλει αγωνία και το ενδιαφέρον των ανθρώπων της εποχής μας για το πρόβλημα των ψυχικών διαταραχών φαίνεται από την σωρεία των σχετικών βιβλίων που διακινούνται , τα πάμπολλα δημοσιεύματα σε εφημερίδες , περιοδικά και στο διαδίκτυο , οι συχνές εκπομπές στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο , το πλήθος των συνεδρίων και σεμιναρίων που οργανώνονται και διαφημίζονται και πραγματοποιούνται , η μεγάλη ζήτηση ειδικών (Ψυχιάτρων , Ψυχοθεραπευτών και Ψυχολόγων) παρά την προκατάληψη που υπήρχε ή υπάρχει ακόμα στην

κοινωνία μας που θεωρούνται πλέον ως αυθεντίες για τα ανθρώπινα , κατέχοντες το κλειδί της γνώσεως και εσωτερικού κόσμου των ανθρώπων και επομένως τα μυστικά για την απάλειψη των βασανηστικών συμπτωμάτων και την απόκτηση της πολυπόθητης ψυχικής ειρήνης και υγείας , την αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητας , των καλών διαπροσωπικών σχέσεων , την αυτογνωσία , την απόλαυση με λίγα λόγια της ευτυχίας. Γι' αυτό και η παρουσία τους σε σημαντικούς για την κοινωνία χώρους , όπως το Σχολείο , Το Νοσοκομείο , οι διάφορες Κοινωνικές Υπηρεσίες , θεωρείται πλέον επιβεβλημένη.

Ανησυχητικό είναι το γεγονός , ότι πολλές ύποπτες ομάδες , παραθρησκευτικές οργανώσεις και διάφοροι άλλοι επιτήδειοι εκμεταλεύονται την αγωνία ή το ενδιαφέρον των ανθρώπων για τα θέματα αυτά , προκειμένου να αδράξουν οπαδούς ή πελατεία με ακριβό τίμημα , που αντί να βρουν λύση στα προβλήματά τους , καταβαραθρώνονται περισσότερο μέσα σ' αυτά ή σε άλλα χειρότερα. Ας αφήσουμε όμως την πολυφωνία των ανθρωπίνων προσπαθειών , και θεωριών , των αναζητήσεων , ερευνών και πειραματισμών και ας έλθουμε να δούμε τι έχει να πεί για το θέμα αυτό η Εκκλησία μας , η οποία δεν είναι ανθρώπινος οργανισμός , αλλά το Σώμα του Χριστού , που

«το πλήρωμα του τα πάντα εν πάσι πληρουμένοι» (Εφεσ. 1.23).

Ο λόγος της Εκκλησίας μας , ο λόγος του Θεού , που πηγάζει από την θεία Του αποκάλυψη , είναι ο λόγος ζωής και αληθείας. Ρίχνει φώς και μας οδηγεί να μάθουμε και να κατανοήσουμε ό,τι πιο αληθινό μπορούμε ως πεπερασμένα όντα για το Θεό , τον κόσμο , ορατό και αόρατο για τον άνθρωπο , για την μεταξύ αυτών σχέση. Έχει η Εκκλησία μας την >Θεολογία της , την Κοσμολογία της , την Ανθρωπολογία της και ούτω καθ' εξής. Σ' αυτόν , λοιπόν , τον λόγο , που δεν είναι απλός λόγος , αλλά μαρτυρία ζωής και εμπειρίας και που δεν είναι της ανθρωπίνης σοφίας σύλληψη και κατόρθωμα , θα αναζητήσουμε απαντήσεις στα ερωτήματά μας περί των ψυχικών διαταραχών.

Σύμφωνα , λοιπόν , με την αποκεκαλυμμένη Πίστημας , ο τριαδικός Θεός , κινούμενος από άπειρη αγάπη , δημιούργησε εξ ουκ όντων τον άνθρωπο , όπως όλα τα κτίσματά Του , καλόν λίαν. Τον συνέταξε εξ αοράτου και ορατής φύσεως , από ύλη και πνεύμα , χαρίζοντάς του ένα ωραίο και υγιές σώμα , το οποίο συνέδεσε αρμονικότατα με ένα φυσικότατο δεσμό σε μια ύπαρξη , με την ωραία και υγιή ψυχή , περί

της οποίας ο Άγιος Μακάριος ο Αιγύπτιος πολύ εκφραστικά γράφει : «η ψυχή εστί κτίσμα νοερών και ωραίων και μέγα και θαυμαστών και καλόν , ομοίωμα και εικών Θεού». (Ομιλία Α,2). Αυτή είναι η ψυχή του ανθρώπου και η φυσική της κατάσταση , ωραία , μεγάλη θαυμαστή και καλή , χωρίς ψεγάδια και δυσαρμονίες , πραγματικό αριστούργημα. Έτσι είναι ο άνθρωπος στην φυσική του κατάσταση , δηλαδή , όταν είναι συνδεδεμένος με τον Δημιουργό Του , σε άρρηκτη κοινωνία. Εφ' όσον ο Θεός είναι για όλα τα κτίσματα η μοναδική πηγή ζωής και η παντοκρατορική Του δύναμη συγκρατεί , συνεχίζει και συντηρεί τα πάντα. Αυτό το πλήρωμα ζωής και μακαριότητας απολάμβανε ο άνθρωπος στον Παράδεισο , εργαζόμενος τις θεοειδείς δυνατότητές του κατ' εικόνα και πορευόμενος κατά Θεόν και μαζί με τον Θεό προς το καθ' ομοίωσιν. Έχοντας το θείο και μέγα δώρο του αυτεξουσίου ο άνθρωπος , θα έπρεπε να διατηρεί εκούσια την κοινωνία του με τον Θεό , ζώντας με ελευθερία και αγάπη στο θέλημα του Θεού , δηλαδή τηρώντας την εντολή Του.

Κάπου εδώ κάνει την παρέμβασή του ο όφιος ο αρχαίος , ο διάβολος. Πνευματική οντότητα που ξέπεσε από την κοινωνία με τον Θεό , δημιούργημα άγγελος , που αρνήθηκε τον προορισμό του , ύπαρξη πλέον άρρωστη , ταραγμένη και δυστυχής. Κινούμενος από φθόνο μετέδωσε σαν

μολυσματική νόσο την ταραχή του στον άνθρωπο. Έσπειρε στον λογισμό του ανθρώπου την δυσπιστία προς τον Θεό, ότι ο θεός είναι φθονερός, ο θεός, δεν θέλει να είστε ελεύθεροι, ο Θεός δεν σας είπε την αλήθεια. Του έδειξε και του διαφήμησε την οδό της αυτονομίας, μόνος σου μπορείς να επιτύχεις και να γίνεις σαν Θεός χωρίς τον Θεό και μακριά από Αυτόν. Τον εξαπάτησε και τον παρέσυρε στην περιφρόνηση της θείας εντολής, στην παρακοή, στην αντίδραση στο θείο θέλημα, στην αποστασία από τον Θεό, στην αμαρτία. Και από εδώ ξεκινά η τραγωδία του ανθρώπου. Δείχνοντας εμπιστοσύνη στον πονηρό διάβολο και κάνοντας υπακοή στην υπόδειξη και προτροπή του, χωρίς κανένα καταναγκασμό, ο άνθρωπος επέλεξε την οδό της αυτονομίας και προτιμά μια πορεία χωρίς τον Θεό, μακριά από τον θεό, αντίθετα προς τον Θεό.

Ενώ γυρίζει όμως τα νώτα του στον Θεό, βρίσκεται στραμμένος προς το απειλητικό μηδέν, από το οποίο τον κάλεσε στην ύπαρξή του ο Θεός. Στερημένος από το μόνο στήριγμα και θεμέλιο της υπάρξεώς του, αποκομμένος από την μόνη πηγή ζωής και φωτός, που είναι ο Θεός, σκοτίζονται οι δυνάμεις της ψυχής του, χάνει την προοπτική του και το νόημα της υπάρξεώς του, εισέρχεται στην τραγική τροχιά του θανάτου ή μάλλον γεύεται ήδη

τον θάνατο , αφού ο χωρισμός από τον Θεό θάνατος της ψυχής λογίζεται. Μακριά από τον Θεό ο άνθρωπος είναι σαν το ψάρι έξω από το νερό , δεν είναι πλέον ο όντως άνθρωπος , ο φυσιολογικός άνθρωπος. Είναι άρρωστος , είναι ανάπηρος , είναι τραυματισμένος είναι πεπτωκώς. Σύμφωνα με την Ορθόδοξη Πίστη , η αμαρτία δεν νοείται ως παράβαση της ηθικής τάξεως ή κάποιων νόμων , αλλά ως αντίθεση στο δημιουργικό έργο του Θεού , ως αντίθεση στην φυσική αρμονία και ζωή του κόσμου. Γι' αυτό και άνθρωπος χωρισμένος από τον Θεό είναι αφύσικη ύπαρξη. Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός στο υπέροχο έργο του , «Έκδοσις Ακριβής της Ορθοδόξου Πίστεως» , γράφει : «Στην φυσική του κατάσταση όλα τα δημιουργήματα είναι υποταγμένα και υπακούουν στο Δημιουργό. Όταν όμως κάποιο από τα δημιουργήματα αφηνιάσει εκούσια και δείξει ανυπακοή στον Δημιουργό του , σχηματίζει μέσα του την κακία. Διότι κακία δεν είναι κάποια ύπαρξη , ούτε γνώρισμα κάποιας υπάρξεως , αλλά κάτι το οποίο συνέβη. Δηλαδή θεληματική παρεκτροπή από το κατά φύσιν εις το παρά φύσιν. Και αυτό ακριβώς είναι η αμαρτία» (Έκδοσις Ορθοδ. Πίστεως Δ,20).

Έχοντας χάσει , λοιπόν ο άνθρωπος εξαιτίας της αμαρτίας το μόνο φυσικό και πραγματικό έρεισμα της υπάρξεώς του , που είναι η κοινωνία με τον Θεό και Δημιουργό του ,

κλονίζεται συθέμελα η εσωτερική του αρμονία , διαταράσσεται και οι δυνάμεις της ψυχής του αποσυντίθεται , τον κατακλύζει η ταραχή ο φόβος το άγχος , μέσα στην ψυχή του δημιουργούνται οι ενοχές. Προσπαθεί να στηριχθεί σε πράγματα που δεν μπορούν να τον κρατήσουν , σε πράγματα ή καταστάσεις και πρόσωπα του κόσμου τούτου. Και στην προσπάθειά του αυτή αναπτύσσονται μέσα του δυνάμεις εξαρτήσεως από αυτά , τα λεγόμενα πάθη , που καταδυναστεύουν την ζωήν του. Στερούμενος παραδείγματος χάριν , την απόλαυση της κοινωνίας με τον Θεό , ρίχνεται στο κυνήγι των ηδονών και αιχμαλωτίζει στο πάθος της φιληδονίας. Το οποίο , όντας ανικανοποίητο , οδηγεί στην κατάθλιψη. Έχοντας χάσει την πίστη του στην πρόνοια του Θεού , προσπαθεί να νιώσει ασφάλεια αποκτώντας υλικά αγαθά , χρήματα , περιουσία και τα λοιπά και αυτό το πάθος της φιλαργυρίας τον γεμίζει με λογίων – λογίων άγχη. Μη γνωρίζοντας την τιμή και την δόξα , που του χαρίζει η σχέση με τον Θεό , προσπαθεί να νιώσει ότι αξίζει και να επιβληθεί στο περιβάλλον του , κυνηγώντας αξιώματα , κάνοντας εντύπωση προκαλώντας τον θαυμασμό των άλλων , έτσι ογκούνται μέσα του το πάθος της κενοδοξίας , που μπορεί να οδηγήσει στην παράνοια με τις πολλές μορφές και παραλλαγές της. Σκεφτείτε τι γίνεται , όταν τα πάθη αυτά

θεωρούνται και ως ιδανικές καταστάσεις σε μια κοινωνία. Όταν εκείνο, το οποίο επιδιώκει και θεωρεί σημαντικό ο άνθρωπος είναι η ηδονή, ο πλούτος και η δόξα του κόσμου τούτου, πόσο περιπλέκονται τα πράγματα.

Ζητώντας απεγνωσμένα να βασταχθεί ή να αυτοβασταχθεί, σαν τον πνιγμένο από τα μαλλιά του, ο άνθρωπος παραδίδεται, λοιπόν στα διάφορα πάθη, την φιλαυτία τον εγωκεντρισμό και δουλεύει κυριολεκτικά σ' αυτά. Ρυθμίζουν την σκέψη, τις επιλογές, τις αποφάσεις, τις ενέργειες, την ζωή του ολόκληρη, με όποιες επιπτώσεις έχει αυτό για τον ίδιο και το περιβάλλον του και την κοινωνία αναλόγως με την θέση, που κατέχει μέσα σ' αυτήν. Δουλεύοντας στα πάθη ο άνθρωπος αγχώνεται, απογοητεύεται, καταθλίβεται, θυμώνει, κάποτε και παραφρονεί. Πλησιάζει όλο και περισσότερο στο τέλμα της αμαρτίας, ενώ αποκτά επάνω του δικαιώματα ο διάβολος και τον ταλαιπωρεί μέχρι δαιμονισμού. Σ' ένα περιεκτικότατο κείμενό του σχετικά με το θέμα ο Άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας γράφει, «Όσο ο νους παραμένει ελεύθερος από τις αισχρές ηδονές απολαμβάνει ηρεμία, γαλήνη και αποκτά αταραξία. Επιπλέον λάμπει μέσα σε αυτόν καθαρό το φως της νήψεως, που χαρίζει ο Θεός. Ενώ η φωνή του Θεού δονεί

την καρδιά και τα διανοήματα. Όταν όμως η καρδιά δεχθεί κάποια στιγμή την δωροδοκία της ανάρμοστης και πονηρής ηδονής, η οποία θα εισχωρήσει σ' αυτήν την πλημμυρίζει με θορύβους ο σατανάς και γεννά μέσα σ' αυτήν λογισμούς πονηρού ενώ ακόμη την καθιστά πωρωμένη και γεμάτη σκοτάδι νοητό, κυριευμένη από πολέμους και μάχες» (Ερμ. Εις τον Ν' Ψαλμό. Α,548).

Μελετώντας, λοιπόν την Παράδοση και την θεολογία της Εκκλησίας μας, φθάνουμε στο συμπέρασμα, ότι η σχέση μεταξύ αμαρτίας και ψυχικών διαταραχών είναι σχέση αιτίου και αποτελέσματος. Η αμαρτία είναι το αίτιο της ασθενείας, τα ψυχικά νοσήματα είναι συμπτώματα οδυνηρά και βασανιστικά. «ουκ έστιν ίασις εν τη μου από προσώπου της οργής σου, ουκ έστιν ειρήνη εν τοις οστέοις μου από προσώπου των αμαρτιών μου» (Ψαλμ. 37.4), λέει ο ιερός Ψαλμωδός. Και ας θυμηθούμε τον πολύ γνωστό στίχο του Παρακλητικού Κανόνος, «από των πολλών μου αμαρτιών, ασθενεί το σώμα ασθενεί μου και η ψυχή». Ας διευκρινίσουμε, ότι οι ψυχικές διαταραχές οφείλονται στην αμαρτία, όπως βεβαίως και όλες οι διαταραχές μέσα στον κόσμο μας, ακόμη βεβαίως και οι σωματικές ασθένειες, ακόμη και όταν δεν υπάρχει προσωπική ευθύνη του

πάσχοντος. Εφ' όσον όλοι οι άνθρωποι σ' αυτόν τον κόσμο γεννιόμαστε με βεβαρυμένη κληρονομικότητα , κληρονομούμε την φθορά και την ασθένεια , τόσο του σώματος , όπως και της ψυχής. Άλλοτε οι ψυχικές διαταραχές οφείλονται σε προσωπικές αμαρτίες , που διέπραξε ο πάσχων , όταν νιώθει ενοχή για τα αποτελέσματά της , μέχρι σωματοποίησεως ακόμα της ενοχής , άλλοτε οφείλονται στην επίδραση που αντηχούν αμαρτίες άλλων στον πάσχοντα. Παραδείγματος χάριν , χωρίζουν οι γονείς και παθαίνει κατάθλιψη το παιδί. Μου έλεγε ένας στρατιωτικός ιερέας , με τον οποίο συναντήθηκα χθες κατά τύχη , ότι διερευνώντας τις περισσότερες περιπτώσεις αυτοκτονιών στρατιωτών στον Στρατό , διαπιστώνει ότι είναι παιδιά διαλυμένων οικογενειών. Η αμαρτία φώλιασε στην ψυχή του παιδιού. Η αμαρτία των γονέων γέμισε με ψυχικές διαταραχές το παιδί. Καταλαβαίνουμε πόση ευθύνη υπάρχει μέσα στην κοινωνία μας , γιατί είμαστε όλοι ένας δίπλα στον άλλο και επηρεάζουμε ο ένας τον άλλο.

Σε μια συζήτηση κάποτε με τον Γέροντα Παΐσιο στο Άγιο Όρος είχα ακούσει να λέει : «Οι αιτίες των ψυχικών διαταραχών είναι κυρίως τρεις. Υπάρχουν οργανικά αίτια και τότε χρειαζόμαστε ιατρική βοήθεια. Υπάρχουν ψυχικές διαταραχές , που οφείλονται στην αμαρτία , στα πάθη και

τον εγωισμό. Και τότε χρειάζεται ο άνθρωπος μετάνοια, συγχώρηση και άσκηση. Υπάρχει και η περίπτωση του δαιμονισμού. Και τότε χρειάζεται, εφ' όσον μπορεί ο άνθρωπος να το κατανοήσει, να δει τι του έφταιξε και να οδηγηθεί σε μετάνοια, αλλά και τα μέσα της Εκκλησίας μας τα αγιαστικά και χαριτόβρυτα». Και θυμάμαι είχε πει, «πολλές φορές έχουμε δαιμονισμένους και προσπαθούν να τους βγάλουν το δαιμόνιο με μηχανήματα. Όπως και μερικοί ιερείς νομίζουν, ότι οι ψυχασθενείς είναι δαιμονισμένοι και προσπαθούν να τους θεραπεύσουν μόνο με τα μέσα τα εκκλησιαστικά, ενώ χρειάζεται να τους στείλουν και κάπου αλλού».

Βαρύτετη ασθένεια η αμαρτία, οδυνηρά τα συμπτώματά της, μεταξύ των οποίων από τα πιο επώδυνα, αλλά και ταπεινωτικά για τον άνθρωπο, είναι τα ψυχικά νοσήματα. Υπάρχει θεραπεία; Ο Άγιος Μακάριος γράφει: «Το ξερίζωμα της αμαρτίας, μαζί με όλα τα κακά που συμβάλουν μ' αυτήν, μόνο η δύναμη του Θεού μπορεί να το κατορθώσει. Δεν είναι δυνατόν στον άνθρωπο με τη δική του δύναμη να ξεριζώσει την αμαρτία. Το να παλέψεις μαζί της, να την πολεμήσεις, να χτυπήσεις και

να χτυπηθείς είναι δική σου υπόθεση. Το ξερίζωμά της όμως είναι του Θεού». (Μακαρ. Ομιλ. Γ.4)

Ο σύγχρονος μεγάλος Θεολόγος π. Ιουστίνος Πόποβιτς στο έργο του «Οδός Θεογνωσίας» γράφει : «η ψυχή κάθε ανθρώπου , κάθε ανθρωπίνου προσώπου και η ψυχή της ανθρωπότητας είναι ανίατα τραυματισμένες. Το τραύμα τους αυτό δεν μπορούν να το θεραπεύσουν ούτε ο Νόμος , ούτε οι Προφήτες. Κανείς , εκτός του Χριστού. Ο Χριστός ήρθε στον κόσμο για να θεραπεύσει τον άνθρωπο , να καταργήσει την αμαρτία , να επανασυνδέσει τον άνθρωπο με την πηγή της ζωής , που είναι ο Θεός , να τον επαναφέρει στην προπρωτική ακεραιότητα. Η δια του Ιησού Χριστού συγχώρηση των αμαρτιών είναι η μέγιστη δωρεά του Θεού στον κόσμο , είναι το Ευαγγέλιο».

Η Αγία μας Εκκλησία είναι το πνευματικό ιατρείο , μέσα στο οποίο , ο πληγωμένος και άρρωστος , μπορεί να βρει την εν Χριστώ θεραπεία και τη λύτρωση , αφού ανοίξει με την μετάνοια την ύπαρξή του στην χάρη του Θεού , στην χάρη του Αγίου Πνεύματος. Αυτό το έργο αναλαμβάνουν να διακονήσουν οι πνευματικοί πατέρες και ποιμένες του λαού του Θεού. Το έργο είναι λεπτό , υπεύθυν λέμο , μεγάλο και δύσκολο. Τα μέσα , που έχουμε στην διάθεσή

μας , είναι πολλά , δραστικά και αποτελεσματικά. Πρώτα – πρώτα ο Θεός Λόγος και τα Μυστήρια , όλα τα Μυστήρια. Θυμηθείτε , παραδείγματος χάριν , Μυστήριο του Βαπτίσματος , αγιάζοντας το νερό λέμε , «και μη υποκρυβήτω τω ύδατι τούτο υπό δαιμόνων σκοτεινών μηδέ συγκαταβήτω τω βαπτιζομένω πνεύμα πονηρόν , σκότωσιν λογισμών και ταραχήν διανοίας επάγων».

Όλα λοιπόν τα Μυστήρια έχουν σκοπό την θεραπεία του ανθρώπου. Ειδικότερα το Μυστήριο της Εξομολογήσεως , το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας , με τα οποία συνεχώς θεραπεύονται και τρέφονται οι πιστοί. Και τόσο τον Λόγο όσο και τα Μυστήρια , σαν δύο μυστικά δηνάρια , που ως άλλος Σαμαρείτης μας έδωσε ο Χριστός , τα έχουμε στη διάθεσή μας για να δικονήσουμε τον πληγωμένο μέχρι να γίνει καλά. Κοντά σ' αυτά , όληη ποιμαντική μέθοδος και εμπειρία της Εκκλησίας μας , την οποίαν οφείλουμε να συμβουλευόμεθα συνεχώς , ώστε ποιμαίνουμε μετ' επιστήμης , όπως οι Πατέρες και οι Άγιοι Γέροντες , των οποίων τα μέσα και τους τρόπους θα πρέπει να μελετούμε και να αξιοποιούμε.

Δέστε , πόσο επιμελώς ασχολούνται με τα θέματα της ανθρώπινης ψυχής οι σύγχρονοι Ψυχίατροι ,

Ψυχοθεραπευτές και ψυχολόγοι. Έχουν επίπεδο, μόρφωση, ευγλωττία μπορούν να ελκύσουν την προσοχή, να πείσουν, να εμπνεύσουν εμπιστοσύνη, διαβάζουν με επιμέλεια, παρακολουθούν με προσοχή τα φαινόμενα και τα συμπτώματα. Είναι αξιοθαύμαστοι και αξιοζήλευτοι. Εμείς έχουμε το πλήρωμα της αληθείας, πραγματικό πλούτο, που μπορεί όχι μόνο να ανακουφίσει, αλλά όντως να αναγεννήσει τον άνθρωπο. Καυχόμαστε γι' αυτό. Αλλά δεν ξέρω πόσο το γνωρίζουμε, πόσο άνετα μπορούμε να σταθούμε μπροστά στον σύγχρονο άνθρωπο, να τον πείσουμε και να μιλήσουμε στην ψυχή του και να τον βοηθήσουμε.

Θαυμάζουμε την απλότητα, αλλά και την ακριβή γνώση, με την οποία ο Γέροντας Πορφύριος αντιμετωπίζει θέματα ψυχικών διαταραχών και προσπαθεί να βοηθήσει τον πάσχοντα να καταλάβει τι του φταίει στην πραγματικότητα. «Κύριον αίτιον εις την κατάθλιψη», έλεγε σε μια γυναίκα που έπασχε, «και σ' όλα αυτά που τα λέμε πειρασμικά, σατανικά, όπως είναι η νωθρότης, η ακηδία, η τεμπελιά, που μαζί με αυτά είναι τόσα άλλα ψυχολογικά, δηλαδή πειρασμικά πράγματα, είναι ότι έχεις μεγάλο εγωισμό μέσα σου. Λοιπόν, αυτή είναι η μεγάλη τέχνη», συνεχίζει, «πως, ας πούμε, θα δοθείς στην αγάπη του Θεού

, στην λατρεία του Θεού ,στην προσευχή. Αλλά ό,τι κι αν κάνεις , αν δεν κατορθώσεις να αποκτήσεις ταπεινωση , τίποτα δεν κάνεις. Μόνο με τα ναρκωτικά θα προσπαθείς να κοιμηθείς και να ηρεμήσεις. Τίποτα δεν γίνεται. Μην βάζετε στο μυαλό σας ότι θα κάνετε κάτι με καλούς γιατρούς ή με καλά φάρμακα. Μπορεί προσε στιγμήν να σου δώσει ένα φάρμακο , κάτι να γίνει , αλλά θα σε βουτήξει πάλι ο πειρασμός. Το μυστικό είναι η ταπεινωση».

Ας είναι αυτά τα λόγια ένα ελάχιστο δείγμα , γιατί ο χρόνος είναι λίγος για να παραθέσω άλλα παλαιότερα και νεότερα παραδείγματα από τα πολλά που θα μπορούσαμε να ανακαλύψουμε στον θησαυρό της Αγιοπνευματικής Παραδόσεώς μας. Με αυτήν την γνώση μαζί με την θερμή προσευχή του Πνευματικού , που διορθώνει και συμπληρώνει έχει την χάρη του Θεού , η οποία είναι η μόνη που κάνει θαύματα. Θα πω όμως και κάτι στο σημείο αυτό. Για να είναι θεραπευείς , πρέπει να είναι και θεραπευόμενος.

Στο σημείο αυτό , που είχα τα επιλεγόμενα , θα ήθελα να διατυπώσω ένα σχόλιο , που σχετίζεται με το θέμα μας , ήδη και προηγουμένως έγινε λόγος. Πολύς λόγος και

έντονες συζητήσεις γίνονται τελευταία χρόνια για την σχέση ανάμεσα στην σύγχρονη επιστημονική Ψυχολογία και Ψυχιατρική και στην θεραπευτική ποιμαντική των Πατέρων, δηλαδή της Εκκλησίας μας. Πολλές θεωρίες της σύγχρονης Ψυχολογίας δεν συμπίπτουν με την θεώρηση της Εκκλησίας. Διότι έχουν σαν βάση διαφορετικές κοσμολογικές και ανθρωπολογικές παραστάσεις, δεν λαμβάνουν υπ' όψιν τον Θεό και την ψυχή, όπως η Εκκλησία μας από την αρχή απεκάλυψε. Νομίζω όμως ότι κατά βάση θα πρέπει να βλέπουμε με ενδιαφέρον τις προσπάθειες των επιστημονικών αυτών κλάδων, να διαλεγόμαστε και να συνεργαζόμαστε. Να λαμβάνουμε γνώση των παρατηρήσεων και πρακτικών μεθόδων. Να δανειζόμαστε τρόπους εκφράσεως και όρους, ώστε να μπορούμε να απευθυνθούμε στο σύγχρονο άνθρωπο σε γλώσσα που αντιλαμβάνεται. Άλλωστε αυτό έκαναν και οι Πατέρες.

Υπό την προϋπόθεση βέβαια, ότι γνωρίζουμε καλά την ουσία της εκκλησιαστικής μας θεωρίας και πράξεως, δηλαδή την Θεολογία μας για τα θέματα αυτά ώστε να αποτελεί κριτήριο. Παραδείγματος χάριν, όταν γνωρίζουμε ότι η ουσία των ψυχολογικών προβλημάτων βρίσκεται στην

αμαρτία , στον εγωισμό , στην αυτονόμηση του ανθρώπου , δεν μπορούμε να συμβοδίσουμε ή να αποδεχθούμε ψυχοθεραπευτικές μεθόδους , που τονώνουν στην πράξη τον εγωισμό. Ή όταν γνωρίζουμε , ότι για την θεραπεία της ψυχής χρειάζεται ταπείνωση και άσκηση , δεν μπορούμε να συμφωνήσουμε με ψυχοθεραπευτικές μεθόδους , που τονίζουν και συνιστούν μεθόδους , που εκτρέφουν την φιλαυτία , «κάνε αυτό που σ' ευχαριστεί». Διότι γνωρίζουμε , ότι τα αποτελέσματα θα είναι οδυνηρά.

Μην ξεχνούμε όμως , ότι μεγάλο πλήθος πασχόντων δεν έχει σχέση με την Εκκλησία. Μέχρις ότου την αποκτήσουν , χρειάζεται κάποιος οπωσδήποτε να τους βοηθήσει. Αλλά και άνθρωποι , που έχουν σχέση με την Εκκλησία , πάσχουν από βαρύτερες ψυχικές διαταραχές , όπως οι ψυχώσεις , όπου η βοήθεια του Ψυχιάτρου είναι αναγκαία. Για να ασκήσει ο Πνευματικός την ποιμαντική του φροντίδα , θα πρέπει να έχει απέναντί του άνθρωπο , που μπορεί να συνεργασθεί , να μπορεί να πει τι του συμβαίνει , να έχει ειρμό στον λόγο και στην σκέψη , να μπορεί να ακούσει και να εφαρμόσει αυτά που θα του υποδείξει ο Πνευματικός. Διαφορετικά θα πρέπει , νομίζω , να υποδείξει στον άνθρωπο να πάει σε κατάλληλο γιατρό , ώστε να

έρθει σε σημείο και σε θέση και σε κατάσταση, που θα μπορεί να επιχειρήσει να τον οδηγήσει στην κατά Χριστόν μετάνοια, στον αγιασμό, στην κάθαρση, στην νέα ζωή που αποτελεί την οδό για την πλήρη θεραπεία του ανθρώπου. Μπορεί, λοιπόν, να υπάρξει συνεργασία ανάμεσα στον Ποιμένα και τον Ψυχίατρο, όταν ο καθένας γνωρίζει καλά αυτό που έχει να προσφέρει. Καθώς επίσης και τα όρια των δυνατοτήτων του, μέχρι που δηλαδή μπορεί να οδηγήσει τον άνθρωπο. Ενδιαφέρουσα είναι και αξίζει να την αναφέρουμε στο σημείο αυτό μια φράση, που έγραψε ο αντιτιθέμενος προς την Θρησκεία Σίγκμουντ Φρόυντ σε επιστολή του προς ένα γνωστό του κληρικό. «Είστε ευτυχής, που οδηγείτε τους ανθρώπους στον Θεό. Η ευσέβεια καταπνίγει τις νευρώσεις» (Περιοδ. Ακτίνες, Δεκέμβριος 1997).

Τελειώνοντας, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου και πάλι προς την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας και ειδικότερα στην Ειδική Συνοδική Επιτροπή επί Ειδικών Ποιμαντικών Θεμάτων και Καταστάσεων, για την διοργάνωση και σύγκλιση της παρούσης Ημερίδος. Ελπίζω και εύχομαι να είναι μια καλή αρχή για να οργανωθούν και άλλες. Καθώς και κατά περιφέρειες ή Μητροπόλεις

ειδικά Σεμινάρια για να σπουδάσουμε την της ψυχής επιστήμη , όπως η Αγία Γραφή και οι Πατέρες μας την παραδίδουν και την γράφουν. Κείμενα Αγιογραφικά , όπως παραδείγματος χάριν , οι διηγήσεις για τον βασιλιά Σαούλ , πως η παράβαση της Θείας εντολής τον οδήγησε σε βαθιά κατάθλιψη και δαιμονισμό. Ή για τον Ναβουγοδοноσορα , που η αλαζονεία τον οδήγησε σε παραφροσύνη. Κι όταν ταπεινώθηκε , ήρθε πάλι στα συγκαλά του και αναγνώρισε το μεγαλείο του Θεού και θεραπεύτηκε. Το Ψαλτήριο με τις σπάνιες καταγραφές ψυχικών καταστάσεων και ιδιαίτερα τους υπέροχους Ψαλμούς μετανοίας. Τα Πατερικά Κείμενα , όπως η Κλίμακα του Ιωάννου του Σιναΐτου , τα έργα Μαξίμου του Ομολογητού , Μακαρίου του Αιγυπτίου , Ιωάννου του Δαμασκηνού , ειδικότερα η «Έκδοσις Ακριβής της Ορθοδόξου Πίστεως» και πολλά άλλα. Καθώς και οι πρακτικές Αγίων , Γερόντων και σοφών Πνευματικών παλαιότερων και νεωτέρων , που ποιήσαναν πλήθος ψυχών και τις οδήγησαν σε λιμένα σωτηρίας. Όλα αυτά πρέπει να γίνουν αντικείμενο βαθιάς και συστηματική μελέτης για να αντλήσουμε τα μυστικά της θεραπείας των ψυχών.

Σεβαστοί Πατέρες και αδελφοί,

Ο κόσμος εν τω πονηρώ κείται. Βασανίζεται η ψυχή του από διαταραχές και προβλήματα. Ταλαιπωρείται από την αμαρτία. Απεγνωσμένα ζητά βοήθεια. Ως διάκονοι Μυστηρίων του Θεού έχουμε χρέος να απαντήσουμε. Μην το ξεχνάμε, είναι το κύριο έργο μας.

Λίγο πριν το τέλος του ιερού Ευαγγελίου του ο Απόστολος Λουκάς διηγείται την δευτέρα εμφάνιση του Αναστάντος Κυρίου μας στους Μαθητές Του, κατά την διάρκεια της οποίας, «διήνοιξεν αυτών τον νουν του συνιέναι τας γραφάς, και είπεν αυτοίς ότι Ούτω γέγραπται και ούτως έδει παθείν τον Χριστόν και αναστήναι εκ νεκρών τη τρίτη ημέρα και κηρυχθήναι επί τω ονόματι αυτού μετάνοιαν και άφεσιν αμαρτιών εις πάντα τα έθνη, αρξάμενον από Ιερουσαλήμ. Υμείς δε εστε μάρτυρες τούτον» (Λουκ. 24.45.48). αυτοί οι λόγοι, αυτό το κήρυγμα είναι η μόνη αληθινή ελπίδα του ταραγμένου κόσμου μας και την διακονία αυτής της ελπίδος ο Κύριος την έχει αναθέσει σ' εμάς. Ας την επιτελέσουμε με πιστότητα, με ευθύνη και με αγάπη. Ευχαριστώ.